بەش: زمانی کوردی

کۆلیژ: پەروەردەی بنەڕەتی

زانکۆ: سەلاحەددین-هەولێر

بابەت: وشەسازی

مامۆستا: م.بێری یاسین حسین

ساڵی خویندن: ٢٠٢٢-٢٠٢٣

پەرتوکی کۆرس

Course Book

١. ناوی کۆرس	**کۆرسی یەکەم**
٢-ناوی مامۆستای بەرپرس	**م.بێری یاسین حسین**
٣. بەش/ کۆلێژ	**پەروەردەی بنەڕەتی/بەشی زمانی کوردی**
٤. پەیوەندی	**ئیمێل:**beri.hussein@su.edu.krd **ژمارەی تەلەفۆن: ٠٧٥٠٧٤٦٣٨٧٦**
٥. یەکەی خوێندن لە هەفتەیەک	**تیۆری: ٣**
٦. ژمارەی کارکردن	**لەهەفتەیەک(٣)کاتژمێر**
٧. کۆدی کۆرس	**نیمانە**
٨. پرۆفایلی مامۆستا	دەرچووی زانکۆی سەلاحەددین/کۆلیژی پەروەردە-بەشی زمانی کوردی ساڵی خوێندنی(٢٠٠٦-٢٠٠٧) لە (٢٠١٢/٢/٢٣) لەهەمان کۆلیژ و بەش بڕوانامەی ماستەری وەرگرتووە لە ٢٠١٢/٨/٨ لە کۆلیژی پەروەردەی بنەڕەتی وەك مامۆستا دامەزراوە.
٩.وشەسەرەکییەکان	**لێکسیکۆلۆجی،لێکسیم، وشە، فەرهەنگ، فەرهەنگی مێشک، فەرهەنگی تاکەکەسی**

١٠. ناوەرۆکی گشتی کۆرس :

وشەسازی یەکێکە لەو بابەتە گرنگانەی، کە قوتابی بەشی زمانی کوردی پێویستە زانیاری تەواوی لەبارەیەوە هەبێ، بۆئەوەی شارەزاییەکی باش پەیدا بکات دەربارەی وشە و دەستەواژەکانی تایبەت بە زمان بە گشتی و وشەی زمانی کوردی بەتایبەتی.

١١. ئامانجەکانی کۆرس:

ئامانج لەخوێندنی ئەم پرۆگرامە ناساندنی بابەتی وشەسازییە بەقوتابییان و باسکردنی ئەو بابەتانەیە، کە پەیوەستن بە وشە و دەستەواژەکانی زمان بەگشتی وشەکانی زمانی کوردی بەتایبەتی و ئاشناکردنی قوتابییان بەچەمک و دەربڕاوەکانی پەیوەست بەم بابەتە بۆئەوەی قوتابی ئاشنایەتی لەگەڵ ئەو بابەتانە پەیدا بکات کە پەیوەستن بە وشە و زاراوەکانی زمانەکەی.

١٢. ئەرکەکانی قوتابی:

خۆئامادەکردنی قوتابییان لەهەر وانەیەکدا وەک ئەرکێکی سەرشانیان بەخوێندنەوەی بابەتی لەبەر دەستدابوو، کە لە لایەن مامۆستاوە پێیان دەدرێت خوێندنەوەی سەرچاوەیتری تایبەت بە تەوەرەکانی بابەتەکە بەمەبەستی دروستکردنی بازنەی گفتوگۆ لەناو پۆلدا و گۆڕینەوەی راوبۆچونەکانیان تاوەکو وانەیەکی پر لە چالاکی بەڕێوەبچێت زۆرترین قوتابییان تێیدا سودمەندبن، دەبێ قوتابییان هەوڵ بدەن لە نەهاتن دوربکەونەوە و بەشێوەیەکی رێکوپێک ئامادەی وانەکان بن ئەو سەرچاوانەی کە گرنگ و پێویستن بیانخوێننەوە و لەگەڵ راڤەو شیکردنەوەی مامۆستا و پرسیاری قوتابییان گفتووگۆکان و تێبینییەکان لەلای خۆیان تۆماربکەن .

١٣. رێگای وانەوتنەوە:

بۆ گەیشتن بە ئامانجی بابەتەکە چەندین رێگاو شێوازی جۆراوجۆر پەیڕەو دەکرێت، وەک:

ڕێگای ئامادەکاری(طريقة المحاضرة):
ئەم ڕێگایە بۆ ڕونکردنەوەی چەمک و پێناسەکانی تایبەت پشتی پێدەبەسترێت.

ڕێگای گفتوگۆ(طريقة المناقشة):
ئەم ڕێگایەش بۆ گفتوگۆکردن لەسەر بابەتەکە و هێنانەوەی نموونەی زیاتر لەلایەن قوتابییان و ئاڵوگۆرکردنی بیروڕا لەنێوان مامۆستا و قوتابی بەکاردێت.

ڕێگای پرسینەوە(طريقة الاستجواب):
ئەم ڕێگایە بەکاردێ بۆ پرسیارکردن لەقوتابییان بۆ دڵنیابوون لەوەی تاچەند ئامانجەکان بەدیهاتووە.
بێگومان بەکارهێنانی هەریەک لەم ڕێگایانەش بەگوێرەی شێوازی وانەوتنەوەکە و سروشتی بابەتەکە و بوونی سەرچاوە و هۆکاری پێویستی لەبەر دەستدابوو دەگۆڕێت.

١٤. سیستەمی هەڵسەنگاندن:
پێویستە قوتابی تاقیکردنەوەیەک لە مانگی ١٢ ئەنجامبدەن، کە (٤٠%) نمرەی لەسەر دەبێت(لەوانەیە بە گوێرەی ڕێنمایی بگۆڕدرێت)، تاقیکردنەوەیەکیش لە کۆتایی کۆرس ئەنجامدەدری و (٦٠)نمرەی لەسەر دەبێت.

١٥-پرۆگرامی بابەتی وشەسازی:

هەفتەی یەکەم	*هێلکاری ڕونکردنەوەی ئاستەکانی شیکردنەوەی زمان. *(پێناسەی وشەسازی و ئەو زانستانەی دەیانگرێتە خۆ) *وەرگێڕانی مۆرفۆلۆجی بە وشەسازی تا چەند ڕاستە.
هەفتەی دووەم	-پێناسەی لێکسیکۆلۆجیDefinition of Lexicology -زاراوەی لێکسیکۆلۆجیTerm of Lexicology -ئەرکی لێکسیکۆلۆجی -مێژووی لێکسیکۆلۆجیHistory of Lexicology
هەفتەی سێیەم	-جۆرەکانی لێکسیکۆلۆجیTypes of Lexicology -لێکسیکۆلۆجی گشتیGeneral Lexicology -لێکسیکۆلۆجی تایبەتSpecial Lexicology -لێکسیکۆلۆجی تیۆری Theoretical Lexicology -لێکسیکۆلۆجی پراکتیکیPractical Lexicology

هەفتەی چوارەم	-لێکسیکۆلۆجی چ زانستێک دەگرێتەخۆ؟ -زاراوەناسی(تێرمینۆلۆجی-Terminology) - زانستی مێژووی وشە(ئیتیمۆلۆجی-Etymology) -سیمیۆلۆجی(واتاناسی وشە-Semiology)	
هەفتەی پێنجەم	* پێناسەی وشە و گیر و گرفتەکانی *جۆرەکانی وشە لەزمان بەگشتی و زمانی کوردی بەتایبەتی	
هەفتەی شەشەم	*رێگاکانی دروستکردنی وشە: _دارشتنEstablishment _داتاشینDerivation _لێکدانInstallation _میتافۆڕMetaphor -زرەڕێژ -وەرگێڕانTranslation -وەرگرتنBorrowing -کرتاندن و لێکدانەوە -ئەکرۆنیمAkronym	
هەفتەی حەفتەم	دەربارەی فەرهەنگی مێشک و جۆرەکانیتری فەرهەنگ -لێکسیکۆنLexicon -فەرهەنگDictionary -فەرهەنگی تاکەکەسیMental Lexicon *بیرورا جیاوازەکان دەربارەی جۆرە جیاوازەکانی فەرهەنگ.	
هەفتەی هەشتەم	* جیاوازی نێوان فەرهەنگی مێشک و فەرهەنگی نوسراو. * تیۆرە جیاوازەکان دەربارەی گەنجینەکردنی یەکە فەرهەنگییەکان و گەڕاندنەوەیان لە فەرهەنگی مێشکدا	
هەفتەی نۆیەم	*چەمک و جیاوازی هەریەک لە وشە و لێکسیم *پۆلە فۆڕمەکان و جیاکردنەوەیان	
هەفتەی دەیەم	*پەیوەندی زانستی وشەسازی بە زانستەکانیتری زمانەوانی: -پەیوەندی وشەسازی بە دەنگسازی	

	- پەیوەندی وشەسازی بە ڕێزمان - پەیوەندی وشەسازی بە واتاناسی -وشەسازی و ڕستەسازی -وشەسازی و شێواز
هەفتەی یازدەم	**-گۆڕان لە ئاسەکانی زمان بەگشتی -گۆڕان لە ئاستی وشەسازی**
هەفتەی دوازدەم	**-زانستی لێکسیکۆگرافی و پەیوەندی بە هەریەک لە زانستەکانی فەرهەنگسازی و وشەسازی -وشەکانی زمان لە رووی پێکهاتنەوە**

١٦:سەرچاوە بنەڕەتییەکان

١ـ ئەوڕەحمانی حاجی مارف، وشەڕۆنان لە زمانی کوردیدا(١٩٧٧)، چاپخانەی کۆڕی زانیاری کوردی

٢-محمد معروف فتاح , سەباح رەشید ,چەند لایەنێکی مۆرفۆلۆجی کوردی(٢٠٠٦) ، چاپخانەی روون

٤-مسعود محمد،زاراوەسازی پێوانە،هەولێر،٢٠١١.

٥- محەمەدی مەحویی, مۆرفۆلۆژیی و بەیەکداچوونی پێکهاتەکان(مۆرفولۆژیی کوردی) (٢٠١٠), سلێمانی.

٦- ستیفن اولمان، دور الكلمه فی اللغه، ت: کمال محمد بشير، مكتبه الشباب، قاهره.

7-M.A.K.Halliday and Collin Yallop, Lexicology, London New York, 2007.

:سەرچاوەی پێویستیی لەبەردەستدابوو

پێویستە قوتابی هانبدرێت ، بۆ گەڕان بەدوای هەر سەرچاوەیەکی تر کەوا یارمەتیان بدات ، بۆ باشترکردنیان لە تێگەیشتنی زیاتر لە وانەکان.

١٧-نمرەدانان

پێویستە فێرخوازان تاقیکردنەوەیەك ئەنجامبدەن کە نمرەی مانگانەی قوتابی دەگرێتە خۆ لەگەڵ نمرەی چالاکی رۆژانە، کە ٤٠%نمرەی ئەو کۆرسە پێکدێنێت، تاقیکردنەوەیەکیتریش لە کۆتای ساڵ ئەنجام دەدرێت، (٦٠) نمرەی لەسەر دەبێت و لە گەڵ (٤٠) نمرەکەی کۆششدا کۆدەکرێتەوە .

تێبینی: بەشێوەیەکی گشتی دەتوانرێت گۆڕانکاری بکرێت لە هەر کاتێك ئەگەرهاتوو پێویست بکات بە ئاگاداربوونی قوتابی.

	١٨. بابەتی پراکتیک (ئەگەر هەبێت): (بابەتی پراکتیکی لە وشەسازی تایبەت دەبێت بە پێدانی نموونە بە قوتابییان بۆ شیکردنەوە)